

Darba spēju novērtējums klienta un ergoterapeita skatījumā

Mairīta Švāne¹, Liene Saukuma²

¹ Valsts sociālās aprūpes centrs "Rīga", filiāle "Jugla", Latvija

² Rīgas Stradiņa universitāte, Rehabilitācijas katedra, Latvija

Ievads. Cilvēkiem darbspējīgā vecumā viens no galvenajiem mērķiem rehabilitācijā ir darba spēju atjaunošana. Lai veicinātu personas atgriešanos darbā, svarīgi ir balstīt terapijas procesu uz sākotnējo novērtējumu un terapijas laikā sistemātiski to kontrolēt, pielietojot standartizētus novērtēšanas instrumentus. Latvijā ergoterapeitu praksē lietotās metodes nesniedz pietiekamu informāciju par personas darba spējām. Citviet ergoterapeitu praksē, lai novērtētu personas darba spējas, lieto novērtēšanas instrumentu *Dialogue about Working Ability (DWA)* (Linddahl, Norrby, 2012).

Darba mērķis, materiāls un metodes. Novērtēt personu darba spējas, izmantojot novērtēšanas instrumentu DWA un pārbaudīt DWA latviskās versijas ticamību. DWA tika sagatavots latviešu valodā. Pirms instrumenta lietošanas tika veikta sagatavotās versijas pārbaude (pilotpētījums). Dalībnieki pētījumam tika atlasīti, sadarbojoties ar praktizējošiem ergoterapeitiem no trijām prakses vietām atbilstoši iekļaušanas kritērijiem. DWA aizpildīja gan dalībnieki, gan ergoterapeiti. Pirms instrumenta aizpildīšanas ergoterapeiti tika izglītoti par DWA aizpildīšanas procedūru un vērtēšanas sistēmu.

Rezultāti. Pētījumā piedalījās 20 sievietes un 10 vīrieši, kuru vidējais vecums – 43 gadi (SD ± 13,08). 73% dalībnieku bija noteikta invaliditāte, 27% pētījumā iesaistīto personu invaliditātes nebija vai bija noteikta prognozējama invaliditāte. Mazāk nekā puse dalībnieku (40%) strādāja algotu darbu, bet lielākā daļa (60%) nebija nodarbināti. Darba spējas kopumā klienti novērtēja augstāk nekā ergoterapeiti. Pētījumā noskaidrots, ka nav korelācijas starp indivīda vecumu un darba spējām ergoterapeita skatījumā. Invaliditāte negatīvi ietekmē personas mijiedarbības un komunikācijas spējas. Pētījuma dalībniekus, kuri ir nodarbināti, ergoterapeiti novērtēja augstāk nekā tos, kuri nestrādā. Novērots, ka personām ar augstāko izglītību ir augstākas darba spējas nekā personām ar pamatzglītību vai vispārējo vidējo izglītību.

Secinājumi. Klienti savas darba spējas vērtē augstāk nekā ergoterapeiti. Pastāv savstarpēja sakarība starp nodarbinātību, izglītības pakāpi un to ietekmi uz darba spējām, kas norāda uz augstākām darba spējām personām, kuras ir nodarbinātas un ieguvušas augstāku izglītību. Pastāv savstarpēji ticama sakarība starp invaliditāti un tās ietekmi uz darba spējām. Personām, kurām nav noteikta invaliditāte, darba spējas ir augstākas. Nepastāv savstarpēja sakarība starp personas vecumu un tā ietekmi uz darba spējām. Novērtēšanas instruments ir ticams, derīgs un lietojams ergoterapeitu praksē personu darbspējīgā vecumā darba spēju novērtēšanai.